Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:7

angående datafrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas en rad motioner om datapolitiken, i första hand med anknytning till integritetsproblemen. Bland frågor som tas upp i motionerna kan nämnas lagstiftning om samkörningsproblem, användningen av personnummer, krav på restriktivitet i myndigheternas uppgiftslämnande, statliga myndigheters försäljningsverksamhet av datauppgifter, behovet av vidgade utbildningsinsatser på data- och informationsteknikens område, krav på ökade ansträngningar att göra datameddelanden begripliga, en intensifiering av det nordiska samarbetet på data- och elektronikområdet, krav på en förstärkning av datainspektionens tillsyn av den privata sektorns databehandling, krav på personlig signatur på alla körningar av datoriserade personregister och rätt för sjukvårdspatienter att göra "dataundantag", dvs. förbjuda att uppgifter om dem överförs till dataregister.

Utskottet har ansett flertalet motioner besvarade med hänvisning bl. a. till den nyligen tillsatta personnummerkommitténs uppgifter. Övriga motioner har avstyrkts av utskottet. Till betänkandet har fogats två reservationer (båda m) och fyra särskilda yttranden (2 m, 1 fp och 1 vpk).

Motionsyrkandena

I *motion 1982/83:274* av Joakim Ollén m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar med verkan fr. o. m. den 1 juli 1983 ändra 25 § datalagen, 23 § kreditupplysningslagen och 19 § inkassolagen (som samtliga har exakt samma lydelse) enligt följande som *Motionärernas förslag* betecknade förslag

Nuvarande lydelse	*Motionärernas förslag*
Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringen* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarataga allmänna intressen	Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarataga allmänna intressen.

I *motion 1982/83:364* av Birgitta Hambraeus och Pär Granstedt (båda c) hemställs att riksdagen beslutar hos regeringen begära utredning om myndigheternas försäljning av sammanställningar ur personregistren i enlighet med vad som anförts i motionen.

I *motion 1982/83:511* av Ola Ullsten m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av datalagstiftningen i syfte att ålägga datateknikens användare vissa minimikrav i fråga om rättelserutiner till skydd för den enskilde,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om samkörning och integritet.

I *motion 1982/83:1137* av Joakim Ollén (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det tekniska och juridiska ansvaret bör läggas på statskontoret resp. datainspektionen eller annan för de juridiska frågornas bedömning särskilt lämpad myndighet.

I *motion 1982/83:1669* av Thorbjörn Fälldin m. fl. yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om redovisning av datalagens tillämpning,

2. att riksdagen beslutar att 4 § datalagen skall ha följande som *Motionärernas förslag* betecknade lydelse:

Nuvarande lydelse	*Motionärernas förslag*
Tillstånd att – – – endast om särskilda skäl föreligger.	*Tillstånd att inrätta och föra personregister som inhämtats från något annat personregister, om inte registreringen av uppgifterna eller utlämnandet av dessa sker med stöd av författning, datainspektionens beslut eller med den registrerades medgivande, får endast meddelas om särskilda skäl föreligger.*

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsningar av massuttag av offentliga register för kommersiella ändamål.

I *motion 1983/84:333* av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att bestämmelser utfärdas, som garanterar att alla operationer i datoriserade personregister på lämpligt sätt "signeras" av den som verkställer operationen.

I *motion 1983/84:433* av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsningar i myndigheters rätt att begära, insamla, vidarebefordra, registrera och lagra personuppgifter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsning av storleken på enskilda dataregister,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samkörning av dataregister med olika typer av information,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ansvarig

registerförare skall utses för varje dataregister,

6. att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning beträffande begränsningen av användningen av personnummer.

I *motion 1983/84:937* av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

a. principerna för datateknikens användning,

b. behovet av vidgade utbildningsinsatser i data- och informationsteknik på alla nivåer,

c. kravet på tillämpning av restriktiva regler vid uppgiftsinsamling,

d. restriktiva förutsättningar för samkörning av dataregister,

e. möjligheten att införa pseudonymer,

f. utvecklingen av s. k. grannskapscentraler i glesbygd,

g. metoder för att stärka kvinnornas möjligheter i informationssamhället,

h. möjligheterna att förbättra konsumentinformationen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformning av allmänt tillgängliga informationscentraler, t. ex. inom post och bibliotek,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett system med elektronisk replikrätt.

I *motion 1983/84:1391* av Gunnar Hökmark (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående personnummeranvändningen i SPAR,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående rätten för SPAR och andra myndigheter att lämna ut personnummer tillsammans med andra uppgifter.

I *motion 1983/84:1393* av Bengt Kindbom m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av av datalagens tillämpning,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om särskild registerlagstiftning,

3. att riksdagen beslutar att 4 § datalagen skall ha följande lydelse:

Tillstånd att – – – endast om särskilda skäl föreligger.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som inhämtats från något annat personregister, om inte registreringen av uppgifterna eller utlämnandet av dessa sker med stöd av författning, datainspektionens beslut eller med den registrerades medgivande, får endast meddelas om särskilda skäl föreligger.

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om datadelegationens utredning av personnummeranvändningen,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om begränsningar av massuttag från offentliga register för kommersiella ändamål,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om datorutskrivna handlingar,

7. att riksdagen beslutar begära att regeringen intensifierar det nordiska samarbetet inom data- och elektronikområdet.

I *motion 1983/84:1401* av Margareta Persson och Wivi-Anne Cederqvist (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om datainspektionens arbete.

I *motion 1983/84:2069* av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som har anförts i motionen beträffande myndigheters rätt att begära, insamla, vidarebefordra, registrera och lagra personuppgifter,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om tilläggsdirektiv till datadelegationen i syfte att minska användningen av personnummer.

I *motion 1983/84:2112* av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär att de rättsliga grunderna för myndigheters kommersiella verksamhet vid försäljningar av personuppgifter ur dataregister utreds.

I *motion 1983/84:2133* av Wiggo Komstedt m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag innebärande föreskrift att enskild person är berättigad att beträffande upplysningar av personlig natur i journal inom sjukvården eller i personakt inom socialvården göra förbehåll benämnt "dataundantag", innebärande att sådana uppgifter icke får överföras till automatiskt dataregister,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag med föreskrift att anteckning om dataundantag skall införas i journalen/personakten i fråga när sådant begärts av den berörde,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag med föreskrift att myndigheterna inom sjukvården och socialvården skall åläggas att i varje särskilt fall när anteckning om upplysningar av personlig natur skall ske informera den berörde om att vederbörande har rätt att göra förbehåll om dataundantag,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag med föreskrift att i de fall då den enskilde på grund av sjukdom eller annat hinder vid tillfället i fråga inte kan utöva rätten att göra förbehåll om dataundantag, vederbörande så snart möjlighet härtill föreligger skall upplysas om denna rättighet.

I *motion 1983/84:2136* av Björn Molin och Kenth Skårvik (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av klara regler för s. k. myndighetsfrämmande verksamhet.

Motioner angående en översyn av datalagen och restriktioner mot s. k. samkörning m. m.

Motion 1982/83:274 av Joakim Ollén m. fl. (m) tar upp frågan om besvärsinstans vad gäller datainspektionens beslut. Enligt motionen har domstolarna en lång erfarenhet av den typ av frågor som besvär enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen tar sikte på. Med hänsyn till att det i dessa ärenden ytterst är fråga om problem med anknytning till mänskliga fri- och rättigheter är enligt motionen regeringsrätten bättre lämpad än regeringen att vara besvärsinstans, särskilt med hänsyn till att dessa frågor inte bör vara föremål för växlande politiska vindar.

Gällande rätt m. m.

Enligt 25 § datalagen (1973:289) skall talan mot datainspektionens beslut föras hos regeringen genom besvär. Samma regler gäller enligt 23 § kreditupplysningslagen (1973:1173) och 19 § inkassolagen (1974:182).

Vid införandet av datalagen (prop. 1973:33) uttalade föredragande statsrådet viss förståelse för att regeringsrätten skulle bli besvärsinstans men stannade för den nuvarande lösningen med hänsyn till att frågornas natur gjorde regeringen lämpligast. Från propositionen citeras följande:

Enligt OSK:s förslag skall besvär över datainspektionens beslut anföras hos Kungl. Maj:t. Detta förslag har i allmänhet godtagits under remissbehandlingen. Några remissinstanser, nämligen *DON*, *JO* och *Sveriges advokatsamfund*, anser emellertid att datainspektionens beslut i stället bör överklagas hos regeringsrätten. *DON* och *advokatsamfundet* pekar härvid på att regeringsrätten är besvärsinstans när det gäller beslut om utlämnande av allmän handling. *JO* framhåller för sin del att de gränsdragningar som görs i datainspektionens tillståndsärenden kommer att bli rättsskapande. Härtill kommer att datainspektionen i fråga om myndigheters register måste beakta, tolka och tillämpa offentlighets- och sekretessreglerna. Mot denna bakgrund finner JO det ytterst angeläget med en möjlighet att vinna domstolsprövning av datainspektionens ställningstaganden i tillståndsärenden och i ärenden om föreläggande och föreskrifter.

För min del medger jag att vissa skäl, bl. a. sambandet med offentlighets- och sekretessreglerna, talar för att datainspektionens beslut skall kunna överklagas hos regeringsrätten. De avgöranden som det kan bli fråga om är emellertid till huvudsaklig del av sådan natur att de inte lämpligen bör prövas av domstol. Sålunda är det i första hand fråga om att avgöra hur man bäst skall förebygga riskerna för otillbörligt intrång i personlig integritet. Vidare måste i vissa fall en avvägning ske mot samhällsekonomiska intressen. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med OSK och de allra flesta remissinstanserna att talan mot datainspektionens beslut bör föras hos Kungl. Maj:t. En bestämmelse härom har tagits upp som ett första stycke i förevarande paragraf.

Motionerna av Thorbjörn Fälldin (c) och av Bengt Kindbom m. fl. (c) behandlar bl. a. den nyligen införda ändringen av datalagen som innebär att

varje registeransvarig för personregister skall ha en licens utfärdad av datainspektionen och att om register innehåller i olika hänseenden särskilt känsliga uppgifter skall dessutom krävas tillstånd av datainspektionen för registerföringen. Enligt motionerna bör datainspektionen redovisa effekterna av den nya ordningen. Vidare föreslås i båda motionerna en ändring i 4 § datalagen i syfte att ytterligare inskränka möjligheterna till samkörning av olika register. Enligt motionerna är det också viktigt att riksdagen kan kontrollera vilka data som registreras i vissa av de statliga registren. På grund härav bör riksdagen uttala sig för att även andra statliga personregister än skatteregistret och det statliga personregistret för adressaktualisering, personnummersättning m. m. (SPAR) bör författningsregleras. Även motionerna 1982/83:510 av Ola Ullsten m. fl. (fp), 1983/84:433 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) och 1983/84:937 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) behandlar bl. a. samkörningsproblem. I den moderata partimotionen pekas också på faran av stora register från samkörnings- och sårbarhetssynpunkter.

Särskilda regler för samkörning

Enligt 2 § 4 datalagen erfordras i princip tillstånd av datainspektionen för att inrätta eller föra personregister som skall innehålla personuppgifter som inhämtats från annat personregister. För inrättande av vissa särskilt integritetskänsliga register krävs enligt 4 § datalagen särskilda eller synnerliga skäl.

Den nuvarande lydelsen av 4 § datalagen tillkom 1982 (1982:446) i samband med att Sverige godkände en konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling. Den svenska anslutningen till konventionen medförde vissa lagändringar bl. a. i 4 § datalagen.

Lämnar datainspektionen tillstånd till samkörning skall den enligt 6 § första stycket datalagen meddela särskilda föreskrifter om det behövs för att förebygga risk för otillbörligt intrång i någons personliga integritet. Datainspektionen kan t. ex. meddela föreskrifter om hur personnummer får användas i ett register eller helt förbjuda viss användning.

Den i följande avsnitt närmare omnämnda personnummerutredningen skall enligt sina direktiv vara oförhindrad att föreslå ändringar i datalagen och sekretesslagen såvitt gäller integritetsfrågor som kan ha samband med personnummeranvändning (s. 8).

Användningen av personnummer m. m.

Frågan om att förbjuda eller begränsa integritetskänslig eller onödig användning av personnummer tas upp i motionerna 1983/84:433 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), 1983/84:937 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp), 1983/84:1391 av Gunnar Hökmark (m), 1983/84:1393 av Bengt Kindbom m. fl. (c)

och 1983/84:2068, vartill 2069 hänvisar, av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c). Partimotionerna 1983/84:433 (m), 937 (fp) och 2069 (c) begär begränsningar i myndigheternas uppgiftsinsamlande och efterlyser en klarare reglering angående vilka typer av uppgifter som en myndighet skall begära.

Pågående utredning

Regeringen tillsatte våren 1984 en parlamentarisk utredning om användningen av personnummer både inom den offentliga och den enskilda sektorn (Dir. 1984:27). Utredningen bör kartlägga den nuvarande ordningen och belysa de fördelar och nackdelar som är förenade med bruket av personnummer. Den bör bl. a. granska om användningen av personnummer kan medföra otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Kommer den fram till att en viss användning av personnummer kan medföra risk för integritetskränkningar bör den ta ställning till hur detta hot skall kunna avvärjas och föreslå lämpliga åtgärder. I direktiven redogörs bl. a. för omfattningen och användningen av personnummer vid uppgiftslämnande. För att belysa i vilka olika sammanhang personnummer används finns anledning att återge följande ur direktiven:

Personnumret används framför allt som hjälpmedel vid identifiering av personer. Det är också vanligt att personnumret används som sökbegrepp i ADB-stödda personregister och som kopplingsbegrepp när man vill samköra flera personregister.

Jag har redan sagt att personnumren utnyttjas i folkbokföringen. En omfattande användning av personnummer förekommer också inom andra delar av den offentliga sektorn, t. ex. inom skatteförvaltningen, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Även inom den enskilda sektorn används personnumren i betydande omfattning.

Ett flertal författningar innehåller regler om att personnummer skall eller bör anges i inlagor till myndigheter. Som exempel kan nämnas bestämmelser om taxering, skatt och uppbörd, tull, prisreglering, folk- och bostadsräkning, val, förundersökning, rättegång, lagsökning, utmätning, ordningsvakter, pass, jakt, vapen, inkassoverksamhet, kreditupplysning, arbetslöshetsförsäkring, försäkringsrörelse, aktiebolag, utländska förvärv av svenska företag och fast egendom i Sverige, handel med skrot och begagnade varor, yrkestrafik, transportförmedling, biluthyrning och körkort.

I andra sammanhang inom såväl den offentliga som den enskilda sektorn kan krav på personnummer grundas på avtal av olika slag. Det förekommer inte sällan att den som beställer en vara eller tjänst krävs på uppgift om sitt personnummer. Den enskildes möjlighet att avstå från att uppge sitt personnummer är i praktiken ofta begränsad, om han vill ha varan eller tjänsten.

Som ett resultat av att uppgifter om personnummer lämnas till myndigheter, företag etc. förekommer sådana uppgifter i ett stort antal ADB-register både inom den offentliga och den enskilda sektorn.

Inom den offentliga sektorn förs register med personnummer över t. ex. skattskyldiga, fastighetsägare, vissa funktionärer i aktiebolag, bilägare,

körkortsinnehavare, straffade, patienter, blodgivare, bostadssökande och elabonnenter.

Inom den enskilda sektorn förs register med personnummer över t. ex. anställda, köpare, prenumeranter, hyresgäster, leverantörer, kontokortsinnehavare och föreningsmedlemmar.

Kommittén som bör vara färdig inom två år är oförhindrad att också ta upp andra frågor som har samband med användningen av personnummer.

Myndigheternas försäljningsverksamhet av datauppgifter

Motionerna 1982/83:364 av Birgitta Hambraeus och Pär Granstedt (båda c), 1982/83:1669 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1983/84:1393 av Bengt Kindbom m. fl. (c), 1983/84:2112 av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m) samt 1983/84:2136 av Björn Molin och Kenth Skårvik (båda fp) tar alla upp frågan om den försäljning som vissa myndigheter bedriver av personuppgifter från dataregister och framhåller de risker från integritetssynpunkt som dessa register utgör. Det pekas bl. a. också på att sådan försäljningsverksamhet i princip är främmande för de uppgifter som myndigheterna författningsenligt har att utföra.

Pågående utredningsarbete m. m.

Regeringen lämnade 1982 docenten Peter Zeipel vid institutet för rättsinformation vid Stockholms universitet i uppdrag att utföra en vetenskaplig undersökning rörande tillämpningen av offentlighetsprincipen vid myndigheternas användning av ADB. Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1981/82:37 om offentlighetsprincipen och ADB uttalade konstitutionsutskottet (KU 1981/82:21) bl. a. att utskottet självfallet inte hade något att erinra mot att en förberedande probleminventering gjordes men att utskottet förutsatte att med hänsyn till ämnets vikt något förslag till lösning inte förelades riksdagen innan frågan också blivit penetrerad i en parlamentariskt sammansatt utredning. Detta uttalande, som riksdagen ställde sig bakom, gavs regeringen till känna.

Enligt uppgift från justitiedepartementet är frågan om utredningsdirektiv angående offentlighetsprincipens förhållande till ADB under övervägande inom departementet. I anslutning härtill övervägs också bl. a. frågan om utredning av myndigheternas försäljningsverksamhet av ADB-uppgifter.

Rättelse av felaktiga datameddelanden, m. m.

I motion 1982/83:510 av Ola Ullsten m. fl. (fp), till vilken motion 511 hänvisar, föreslås dels att rättelsemöjligheter skall byggas in i datasystemen, dels att alla datasystem som innehåller betalningsorder till den enskilde skall vara försedda med rimlighetskontroller.

Även motionerna 1983/84:333 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), 433 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), 937 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) och 1393 av Bengt Kindbom m. fl. (c) tar upp frågor som har samband med riktigheten av databesked. I Gunnar Biörcks motion framhålls vikten av att databeslut signeras så att man när en felaktighet upptäcks kan ställa den som är skyldig till felet till ansvar. I den moderata partimotionen pekas på svårigheterna att få rättelse i felaktiga databesked. Varje dataregister bör därför enligt motionen ha en särskilt utsedd registerförare med ett ansvar gentemot den enskilde medborgaren. I folkpartimotionen föreslås införande av en elektronisk replikrätt för den enskilde vid datafel. I Bengt Kindboms m. fl. (c) motion framhålls vikten av att från servicesynpunkt alla datautskrivna handlingar bör vara försedda med uppgift om vilken handläggare som svarar för handlingarna.

Gällande rätt

Datalagen innehåller en rad bestämmelser om den registeransvariges skyldigheter, bl. a. skall när en handling sänds från den registeransvarige till den registrerade upplysning lämnas om vem som är avsändare eller om den registeransvariges licensnummer hos datainspektionen. Förekommer anledning till misstanke att en personuppgift som ingår i ett personregister är felaktig skall den registeransvarige utan dröjsmål vidta skäliga åtgärder för att utröna uppgiftens riktighet och, om skäl föreligger, rätta den eller utesluta den ur registret. Om en felaktig uppgift lämnats till någon annan än den registrerade skall den registeransvarige i princip på begäran av den registrerade underrätta mottagaren om rättelsen (7 a och 8 §§ datalagen).

Rättelserutiner vid databehandling hör också till de frågor som enligt vad som redovisats i det föregående är under övervägande i justitiedepartementet.

Vissa frågor angående datauppgifter i sjukjournaler, m. m.

I motion 1983/84:2133 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) begärs lagstiftning angående rätt för enskilda att i fråga om uppgifter inom sjuk- och socialvården göra "dataundantag", dvs. förbjuda att uppgifter om dem överförs till dataregister. I motionen pekas på de risker från integritetssynpunkt som är förenade med att så känsliga uppgifter som sjukdoms- och socialanteckningar förs över till stora dataregister.

Gällande rätt

Datalagen innehåller i 4 § särskilda bestämmelser om vissa känsliga register. Således får tillstånd att inrätta och föra register som innehåller uppgifter om t. ex. sjukdom eller socialvård endast om särskilda skäl

föreligger meddelas annan än myndighet som enligt lag och författning har att föra förteckning över sådana uppgifter.

Innehåller register uppgifter om t. ex. vissa psykiska sjukdomsförhållanden fordras synnerliga skäl för att sådant tillstånd skall ges.

Det bör i sammanhanget erinras om att sekretesslagen (1980:100) föreskriver mycket sträng sekretess för uppgifter inom hälso- och sjukvården och inom socialtjänsten.

Övriga i motionerna upptagna frågor

Motionen av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) behandlar förutom de frågor som berörts i det föregående också principerna för datateknikens användning, behovet av vidgade utbildningsinsatser i data- och informationsteknik på alla nivåer, utvecklingen av s. k. grannskapscentraler i glesbygd, metoder för att stärka kommunernas möjligheter i informationssamhället, möjligheterna att förbättra konsumentinformationen. Motionen tar också upp frågan om allmänt tillgängliga informationscentraler. Det framhålls allmänt i motionen att datatekniken inte får användas för att öka kontrollen och regleringen av enskilda människor utan i stället måste leda till att människorna får en ökad kontroll av myndigheter och den politiska beslutsprocessen. För detta behövs ökade insatser för att ge människorna kunskaper i den nya tekniken. Vidare måste myndigheterna ställa resurser till förfogande för att hjälpa människorna till rätta när det gäller begagnandet av olika register. Detta kan enligt motionen realiseras genom att informationscentraler t. ex. på posten eller på offentliga bibliotek ställs till allmänhetens förfogande. S. k. grannskapscentraler med olika organisationers och företags databehandling och datakommunikation kan inrättas i glesbygden.

För att inte kvinnorna skall få sin situation försämrad i datasamhället bör särskilda resurser avsättas för utbildning av kvinnor i informationsteknik. Även kvotering till viss utbildning kan enligt motionen övervägas.

Beträffande allmänhetens tillgång till dataterminaler inom den offentliga sektorn bör nämnas att riksdagen (prop. 1981/82:37, KU 1981/82:21) 1982 antog vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen om bl. a. skyldighet för myndigheterna att ordna sina dataregister så att man underlättar för den enskilde att ta del av dem, att bereda den enskilde själv tillfälle att använda myndigheternas dataterminaler, att hålla beskrivningar på bl. a. sina dataregister tillgängliga för allmänheten och slutligen att assistera den enskilde när han vill ta del av dataupptagningar.

Motion 1982/83:1137 av Joakim Ollén m. fl. (m) behandlar frågan om vilken statlig myndighet som skall ha ansvaret för att ADB-frågorna bevakas och följs inom den offentliga sektorn. Det är enligt motionen viktigt att ansvaret för den juridiska bedömningen ligger på en myndighet och att ansvaret för den tekniska anpassningen av genomförandet läggs på en annan.

Som det är nu ligger hela ansvaret på statskontoret som, när det så finner lämpligt, skall inhämta datainspektionens yttrande.

I samband med riksdagsbehandlingen av propositionen om ADB och offentlighet (prop. 1981/82:37) anförde konstitutionsutskottet i anledning av en socialdemokratisk motion följande i frågan:

Utskottet ansluter sig till vad som anförts i motion 144 om vikten av en uppföljning från statsmakternas sida av utvecklingen på ADB-området från i första hand offentlighetssynpunkt. Det är därför angeläget att regeringen snarast tar ställning till vilken myndighet som bör anförtros denna uppgift. Med hänsyn till den olika kompetens som de båda i sammanhanget aktuella myndigheterna – datainspektionen och statskontoret – besitter, kan det enligt utskottets mening ifrågasättas om inte båda dessa myndigheters kunskaper och erfarenheter bör tas i anspråk. Övervakningsuppgiften bör självfallet kompletteras med sådant skriftligt informationsmaterial som propositionen aviserar. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna. Därmed är yrkandet i den socialdemokratiska motionen tillgodosett.

I förordningen (1965:703) med instruktion för statskontoret förelade efter riksdagsbehandlingen av nyssnämnda proposition regeringen statskontoret att inom ramen för tillgängliga resurser ge de statliga myndigheterna råd och upplysningar i fråga om automatisk databehandling. Statskontoret fick också en rådgivande funktion på området när det gäller kommunerna. Det åligger vidare statskontoret enligt förordningen att i rådgivningsverksamheten samråda med datainspektionen i den utsträckning som behövs med hänsyn till inspektionens uppgifter enligt datalagen.

Motion 1983/84:1401 av Margareta Persson och Wivi-Anne Cederqvist (båda s) tar upp frågan om datainspektionens tillsyn av den privata sektorns databehandling. Det framhålls i motionen att datainspektionens tillsyn i praktiken kommit att koncentreras kring den offentliga förvaltningen men lämnat det privata näringslivets system utan tillsyn. Enligt motionen upplever i dag många anställda inom den privata sektorn att personaladministrativa system och produktionsstyrningssystem medför starka intrång i deras personliga integritet. Detta kan, anförs det, vara långt mer styrande för enskilda människors dagliga arbete än den offentliga förvaltningens databehandling.

Som framhålls i motionen omfattar datainspektionens befogenheter alla typer av personregister, såväl offentliga som privata.

Motion 1983/84:1393 av Bengt Kindbom m. fl. (c) innehåller slutligen ett yrkande om ett intensifierat samarbete mellan de nordiska länderna på data- och elektronikområdet. Det framhålls att en särskild arbetsgrupp under Nordiska ministerrådet, Datateknologigruppen, har utrett dessa frågor. Enligt motionen är det viktigt att man från svensk sida nu följer upp samarbetet.

Det bör nämnas att i personnummerutredningens direktiv ingår att studera användningen av personnummer i andra länder.

Utskottet

Flertalet av de motioner som behandlas i detta betänkande syftar till åtgärder som kan stärka skyddet för människors integritet i datasamhället. Det är problem som under en följd av år i olika sammanhang prövats av riksdagen och bl. a. lett till lagstiftning. Utskottet vill särskilt peka på tillkomsten av datalagen och på de från integritetssynpunkt viktiga ändringar som därefter gjorts i datalagen (se t. ex. KU 1976/77:21, 1978/79:37 och 1981/82:33). Vidare bör nämnas de ändringar av tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen som antogs 1982 och som bl. a. innebar en förstärkning av offentlighetsprincipen i vad gäller allmänhetens tillgång till myndigheternas upptagningar för automatisk databehandling (KU 1981/82:21).

Trots de insatser som gjorts finns det utan tvivel en oro i samhället på grund av datorernas förmåga att lagra information om den enskilda människan. Denna oro återspeglas i motionerna. Mot denna bakgrund är det tillfredsställande att regeringen nu tillsatt en parlamentarisk utredning om användningen av personnummer (Dir. 1984:27). Utredningen, som bör vara färdig senast 1986, skall belysa de fördelar och nackdelar som är förenade med bruket av personnummer och granska om detta bruk kan medföra otillbörligt intrång i den personliga integriteten. I utredningsarbetet skall bl. a. ingå att studera användningen av personnummer i de andra nordiska länderna.

De krav som framförs i motionerna 1982/83:511, yrkande 2, av Ola Ullsten m. fl. (fp), 1982/83:1669, yrkandena 1 och 2, av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1983/84:433, yrkandena 2–4 och 6, av Ulf Adelsohn m. fl. (m), 1983/84:937, yrkandena 1 a, c och d, av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp), 1983/84:1391 av Gunnar Hökmark (m), 1983/84:1393, yrkandena 1–4 och 7, av Bengt Kindbom m. fl. (c) samt 1983/84:2069 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) har alla enligt utskottets mening en klar anknytning till de utredningsuppgifter som ålagts personnummerkommittén och får således anses tillgodosedda. Motionsyrkandena är härmed besvarade.

I september 1984 tillkännagav regeringen att tilläggsdirektiv till personnummerkommittén håller på att utarbetas i justitiedepartementet. Avsikten är att ge kommittén i uppdrag att belysa de problem som är förenade med offentlighetsprincipens förhållande till ADB-upptagningar och undersöka om reglerna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen är tillräckligt anpassade till hanteringen av ADB-upptagningar. Kommittén kan därvid föreslå de grundlagsändringar som kan vara befogade. Som framhålls i regeringens pressmeddelande tillgodoses härmed ett önskemål som utskottet uttalade i samband med beredningen av nyssnämnda proposition om offentlighet och ADB. Vidare pågår enligt vad utskottet erfarit ett beredningsarbete inom justitiedepartementet som syftar till att ytterligare bredda kommitténs uppdrag. De frågor utöver de nämnda som sålunda skall ingå i utredningsuppdraget är bl. a. myndigheternas försäljning av uppgifter från ADB-register och olika problem hänförliga till rättelse av datauppgifter. Detta

innebär enligt utskottets mening att även de frågor som tas upp i motionerna 1982/83:364 av Birgitta Hambraeus och Pär Granstedt (båda c), 1982/83:511, yrkande 1, av Ola Ullsten m. fl. (fp), 1982/83:1669, yrkande 3, av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 1983/84:333 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), 1983/84:433, yrkande 5, av Ulf Adelsohn m. fl. (m), 1983/84:937, yrkande 1 e och yrkande 3, av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp), 1983/84:1393, yrkandena 5 och 6, av Bengt Kindbom m. fl. (c), 1983/84:2112 av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m) samt 1983/84:2136 av Björn Molin och Kenth Skårvik (båda fp) kommer att behandlas av kommittén. Även dessa motionsyrkanden bör följaktligen anses besvarade.

Enligt motion 1982/83:274 av Joakim Ollén m. fl. (m) bör regeringsrätten och inte regeringen vara besvärsinstans vid besvär över datainspektionens beslut.

Vid datalagens tillkomst uttalade föredragande statsrådet viss sympati för att överprövningen skulle ligga hos regeringsrätten, men ansåg dock att datainspektionens beslut hade sådan politisk betydelse både när det gällde att förebygga risker för otillbörliga intrång i personlig integritet och när det gällde att göra avvägningar mot samhällsekonomiska intressen att regeringen (Kungl. Maj:t) borde vara besvärsinstans. Detta var också den åsikt som företrädde av flertalet remissinstanser.

Enligt utskottets mening finns det ofta ett betydande politiskt inslag i den bedömning som måste göras vid en överprövning av datainspektionens beslut. Utskottet anser det därför motiverat att behålla regeringen som besvärsinstans i dessa frågor. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Motion 1983/84:937 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) tar förutom de i det föregående besvarade yrkandena upp några frågor med anknytning till utbildning och information i datafrågor. Utskottet vill erinra om att dessa frågor är eller har varit föremål för studier i olika utredningssammanhang, t. ex. i datadelegationen, dataeffektutredningen, dataelektroniska kommittén och riktlinjekommittén. Dataeffektutredningen har i sitt slutbetänkande Datorer och arbetslivets förändring (SOU 1984:20) flera förslag om utbildning på dataområdet. Riktlinjekommittén avlämnade 1983 betänkandet Politiska styrmedel (SOU 1983:40), där konsumentinformationen ingår som ett viktigt led. Betänkandena har ännu inte lett till lagstiftning. Dessutom pågår i skolor och på arbetsplatser, såväl privata som offentliga, en intensiv utbildning i datafrågor.

Som framgått är informations- och utbildningsfrågorna föremål för så stor uppmärksamhet från statsmakternas sida att något nytt riksdagens initiativ på området inte kan anses nödvändigt. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Datainspektionens tillsyn av den privata sektorns databehandling tas upp i motion 1983/84:1401 av Margareta Persson och Wivi-Anne Cederqvist (båda s) och det påtalas att inspektionens tillsyn kommit att koncentreras på den offentliga sektorn. Enligt motionen upplever många anställda inom den privata sektorn att personaladministrativa system och produktionsstyrnings-

system konstruerats på ett sätt som inneburit ett starkt intrång i de anställdas personliga integritet.

Dataeffektutredningen har i sitt i det föregående omnämnda slutbetänkande berört problem som sammanhänger med datatekniken och de anställdas integritet. Bl. a. har utredningen förordat en viss skärpning av datalagen för att tillgodose integritetsbehoven. Förslaget går ut på att man lokalt i företagen skall få möjlighet att ta ställning till om den typ av uppgifter det här kan vara fråga om skall få registreras och utnyttjas vid bedömning och värdering av enskilda anställda.

Det är enligt utskottets mening ett viktigt integritetsproblem som behandlas i motionen. Datateknikens användning måste utformas med full respekt för den enskildes integritet. Detta gäller både de offentliga och de privata datasystemen. System som leder till otillbörlig kontroll av de anställda bör givetvis inte förekomma. Tekniken på en arbetsplats får aldrig drivas så långt att de anställdas integritet sätts i fara. Riksdagen har nyligen tagit ställning till en liknande fråga som den som behandlas i motionen med anledning av en motion av Marie-Ann Johansson (vpk) och Lars-Ove Hagberg (vpk). Arbetsmarknadsutskottet ansåg i sitt av riksdagen godkända betänkande (AU 1984/85:3) att statsmakternas ställningstagande till dataeffektutredningens förslag borde avvaktas. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. Motionen får anses besvarad härmed.

Motion 1983/84:2133 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) tar upp frågan om rätt för den enskilde att begära "dataundantag" beträffande uppgifter inom sjuk- och socialvården, dvs. förbjuda att sådana uppgifter överförs till dataregister.

Utskottet vill erinra om att enligt 4 § datalagen får tillstånd att inrätta och föra register som innehåller uppgifter om t. ex. sjukdom eller socialvård endast om särskilda skäl föreligger meddelas annan än den som enligt lag eller författning har att föra förteckning över sådana uppgifter. Det bör i sammanhanget också nämnas att för sjukvårds- och socialuppgifter gäller stränga sekretessregler. Att därutöver införa möjligheter till s. k. dataundantag är enligt utskottets mening ägnat att onödigt komplicera rutinerna, vilket i sin tur kan få negativa effekter för den enskilde. Utskottet avstyrker därför motionen.

Frågan om vilken statlig myndighet som skall ha ansvaret för att ADB-frågorna följs och bevakas inom den offentliga sektorn tas upp i motion 1982/83:1137 av Joakim Ollén m. fl. (m). Enligt motionen är det lämpligast om det juridiska ansvaret ligger hos en myndighet och ansvaret för den tekniska anpassningen och genomförandet på en annan.

Enligt förordningen (1965:703) med instruktion för statskontoret åligger det statskontoret att inom ramen för tillgängliga resurser ge de statliga myndigheterna råd och upplysningar i frågor om automatisk databehandling. Statskontoret har enligt sin instruktion också en rådgivande funktion på området när det gäller kommunerna. I instruktionen föreskrivs vidare att

statskontoret i sin rådgivningsverksamhet skall samråda med datainspektionen i den utsträckning som behövs med hänsyn till inspektionens uppgifter enligt datalagen.

Nämnda bestämmelser i statskontorets instruktion tillkom efter riksdagsbehandlingen av propositionen om offentlighet och ADB (prop. 1981/82:37). I sitt yttrande över propositionen underströk konstitutionsutskottet (KU 1981/82:21) vikten av att utvecklingen på ADB-området från i första hand offentlighetssynpunkt följdes upp av statsmakterna. Utskottet uttalade därvid bl. a. att det med hänsyn till den olika kompetens som de båda i sammanhanget aktuella myndigheterna – datainspektionen och statskontoret – besitter kunde ifrågasättas om inte båda dessa myndigheters kunskaper och erfarenheter borde tas i anspråk. Utskottets uttalande ledde till ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet har fortfarande samma uppfattning i frågan och utgår från att den nuvarande ordningen innebär att riksdagens intentioner följs. Någon riksdagens åtgärd är därför inte påkallad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *datafrågor med anknytning till personnummerfrågan*
   att riksdagen förklarar motionerna 1982/83:511, yrkande 2, 1982/83:1669, yrkandena 1 och 2, 1983/84:433, yrkandena 2–4 och 6, 1983/84:937, yrkandena 1 a, c och d, 1983/84:1391, 1983/84:1393, yrkandena 1–4 och 7 samt 1983/84:2069 besvarade med vad utskottet anfört om personnummerkommitténs arbete,
2. beträffande *myndigheternas försäljning av datauppgifter och om rättelse av databesked*
   att riksdagen förklarar motionerna 1982/83:364, 1982/83:511, yrkande 1, 1982/83:1669, yrkande 3, 1983/84:333, 1983/84:433, yrkande 5, 1983/84:937, yrkandena 1 e och 3, 1983/84:1393, yrkandena 5 och 6, 1983/84:2112 samt 1983/84:2136 besvarade med vad utskottet anfört om tilläggsdirektiv till personnummerkommittén,
3. beträffande *besvärsinstans vid besvär över datainspektionens beslut*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:274,
4. beträffande *utbildning och information om datafrågor*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:937, yrkandena 1 b, f, g och h samt 2,
5. beträffande *registreringsfrågor på den privata sektorn*
   att riksdagen förklarar motion 1983/84:1401 besvarad med vad utskottet anfört,
6. beträffande *"dataundantag" inom sjukvården*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2133,

7. beträffande *ansvarig myndighet för bevakningen av ADB-frågor inom den offentliga sektorn*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1137.

Stockholm den 15 november 1984

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Anita Modin (s), Elisabeth Fleetwood (m), Karin Ahrland (fp), Ove Eriksson (m), Bengt Kindbom (c) och Marie-Ann Johansson (vpk).

Reservationer

1. Besvärsinstans vid besvär över datainspektionens beslut (mom. 3)

av Anders Björck, Gunnar Biörck i Värmdö, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m), vilka ansett

dels att utskottet på s. 13 fr. o. m. det stycke som börjar "Enligt motion 1982/83:274" t. o. m. det stycke som slutar "avstyrks följaktligen" bort anföra följande:

Enligt motion 1982/83:274 av Joakim Ollén m. fl. (m) bör regeringsrätten och inte regeringen vara besvärsinstans vid besvär över datainspektionens beslut.

Vid datalagens tillkomst uttalade föredragande statsrådet viss sympati för att överprövningen skulle ligga hos regeringsrätten, men ansåg dock att datainspektionens beslut hade sådan politisk betydelse både när det gällde att förebygga risker för otillbörliga intrång i personlig integritet och när det gällde att göra avvägningar mot samhällsekonomiska intressen att regeringen (Kungl. Maj:t) borde vara besvärsinstans.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att flytta besvärsprövningen av ifrågavarande ärenden till regeringsrätten, som med hänsyn till sin övriga verksamhet har särskild kompetens att bedöma frågorna.

Som anförs i motionen får det också anses olämpligt att frågor om mänskliga fri- och rättigheter, dit besvär över datalagen kan höra, blir föremål för bedömningar av regeringar med växlande politiska åsiktsinriktningar. Genom att lägga besvärsprövningen hos regeringsrätten undviker man varje antydan till misstanke om att ovidkommande synpunkter tillåtits påverka avgörandet av ett besvärsärende på ifrågavarande område. Motion 1982/83:274 bör därför bifallas.

dels att utskottets hemställan i mom. 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:274 antar följande som utskottets förslag betecknade lydelse av
   a) 25 § datalagen (1973:289),
   b) 23 § kreditupplysningslagen (1973:1173) och
   c) 19 § inkassolagen (1974:182):

a) Förslag till lag om ändring i datalagen (1973:289)

Härigenom föreskrivs att 25 § datalagen (1973:289) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Av utskottet föreslagen lydelse*
25 §	*25 §*
Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringen* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.	Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

b) Förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 23 § kreditupplysningslagen (1973:1173) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Av utskottet föreslagen lydelse*
23 §	*23 §*
Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringen* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.	Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

c) Förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Härigenom föreskrivs att 19 § inkassolagen (1974:182) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Av utskottet föreslagen lydelse*
19 §	*19 §*
Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringen* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.	Talan mot datainspektionens beslut föres hos *regeringsrätten* genom besvär. Justitiekanslern får föra talan för att tillvarata allmänna intressen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

2. Rätt till dataundantag (mom. 6)

av Anders Björck, Gunnar Biörck i Värmdö, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m), vilka ansett

dels att utskottets yttrande på s. 14 fr. o. m. det stycke som börjar "Motion 1983/84:2133" t. o. m. det stycke på samma sida som slutar "därför motionen" bort ha följande lydelse:

Motion 1983/84:2133 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) tar upp frågan om rätt för den enskilde att begära "dataundantag" beträffande uppgifter inom sjuk- och socialvården, dvs. förbjuda att sådana uppgifter överförs till dataregister.

Enligt datalagen är det endast under särskilda förhållanden tillåtet att inrätta och föra dataregister som innehåller uppgifter om t. ex. sjukvård. Sådant tillstånd får således endast om särskilda skäl föreligger meddelas annan än den som enligt lag eller författning har att föra förteckning över uppgifterna. Vidare gäller stränga sekretessregler för sjukvårds- och socialuppgifter. För skyddet av den enskildes integritet är detta viktiga regler.

Men enligt utskottets mening måste man i det moderna datasamhället ställa kraven högre. Den enskilde kan som patient inom sjukvården eller klient inom socialvården bli föremål för mycket ingående utredningar som ett led i vården eller behandlingen. Det är ofta av vikt i den akuta behandlingssituationen att sådana utredningar görs. Överförs alla dessa uppgifter och iakttagelser på data kan de emellertid upplevas som ytterst integritetskränkande och dessutom få en betydelse som sträcker sig långt utöver vad som är nödvändigt för den pågående vården eller behandlingen. Utskottet anser det därför motiverat att som föreslås i motionen införa en laglig möjlighet för den enskilde att begära s. k. dataundantag. Lagstiftningen härom bör innehålla regler om att en enskild har rätt att begära att uppgifter av ifrågavarande art inte överförs till data, att begäran om dataundantag skall antecknas i journal

eller personakt och att myndigheter inom social- och sjukvård skall ha skyldighet att underrätta de berörda om möjligheten till dataundantag.

dels att utskottets hemställan under mom. 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *dataundantag inom sjukvården*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2133 hos regeringen begär förslag till lagstiftning om införande av s. k. dataundantag inom hälso- och sjukvården samt socialvården.

Särskilda yttranden

Personnummerkommitténs arbetsuppgifter

av Anders Björck, Gunnar Biörck i Värmdö, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m).

I motion 1983/84:433 har framställts en rad yrkanden avseende problem sammanhängande med användningen av datorer, framför allt i offentlig verksamhet. Utskottet har ansett samtliga yrkanden besvarade med hänvisning till pågående eller aviserat utredningsarbete i personnummerkommittén. Vi har accepterat att frågorna behandlas i denna parlamentariskt sammansatta kommitté. Vi anser det dock nödvändigt att närmare precisera våra önskemål om utredningsarbetets inriktning.

En central fråga för kommittén bör vara att utreda omfattningen av myndigheternas uppgiftsinsamlande. Det behövs en klarare reglering av vilken typ av uppgifter om den enskilde som en viss myndighet har rätt att begära. Myndigheterna skall inte automatiskt ha rätt till information om enskilda människor. Det är enligt vår mening närmast en självklarhet att den enskilde själv skall ha stor rådighet över uppgifter hänförliga till honom själv. Den ökade användningen av datorer gör omfattningen av uppgiftslämnandet till en mycket aktuell fråga.

Likaledes är det viktigt att utreda varje myndighets rätt att själv avgöra vilka uppgifter om den enskilde som skall registreras. Även här måste man kräva klara och entydiga regler som anpassas efter varje myndighets verksamhet.

En tredje viktig fråga som utredningsarbetet måste inriktas på är möjligheten till uppgiftsutbyte mellan olika myndigheter. En myndighet skall i princip inte ha rätt att vidarebefordra uppgifter till en annan myndighet. Det är ett oavvisligt krav att varje myndighet i första hand skall beakta den enskildes rätt till integritet. Som en följd härav bör i princip samkörningar av dataregister, innehållande olika slags information, vara förbjudna och undantag från förbudet endast kunna medges av datainspektionen, såvitt samkörning inte är direkt medgivet i lag. Detta leder till att s. k. storregister som baseras på samkörningar inte bör få förekomma. Men frågan bör också ställas om hur stor mängd uppgifter som bör finnas i ett register liksom hur många individer som skall få förekomma i ett register.

För att möjliggöra en snabb rättelse av felaktiga databesked bör varje

dataregister ha en särskilt utsedd registerförare med ett ansvar gentemot den enskilde.

Beträffande användningen av personnummer bör utredningens utgångspunkt vara en ökad restriktivitet. Det bör vara förbehållet vissa myndigheter att utnyttja personnummer som registerbegrepp, och rätten att lämna ut personnummer bör begränsas.

Slutligen är det enligt vår mening av utomordentlig betydelse att utredningen hittar en lösning på de problem som är förenade med offentlighetsprincipen i förhållande till automatisk databehandling. Det är ett vitalt intresse att den offentliga verksamheten blir föremål för insyn och att den enskilde kan kontrollera myndigheternas verksamhet. Samtidigt måste den enskilde skyddas från insyn i personligt känsliga uppgifter. Möjligheter till sekretess för integritetskänsliga uppgifter måste således ytterligare penetreras.

Det är vår allmänna utgångspunkt att nu angivna problem kommer att behandlas av personnummerkommittén, vars arbete enligt nu föreliggande direktiv bör vara avslutat inom två år. Vi utgår från att de ytterligare uppgifter som kommer att läggas på kommittén inte skall behöva förlänga utredningsarbetet.

2. Personnummerkommitténs sammansättning

av Marie-Ann Johansson (vpk).

I detta betänkande hänvisas flertalet motioner angående datateknik och personlig integritet till den s. k. personnummerkommittén. Denna kommitté kommer genom tilläggsdirektiv att få nya uppgifter. Det kan nu konstateras att kommittén kommer att utreda en mängd frågor av central betydelse för den personliga integriteten i samband med dataregistrering. Bl. a. har kommittén till uppdrag att föreslå erforderliga grundlagsändringar.

Jag vill mot bakgrund av detta påpeka det anmärkningsvärda i att inte samtliga riksdagspartier beretts tillfälle att delta i kommitténs arbete. Vänsterpartiet kommunisterna är således inte representerat i personnummerkommittén. Det borde enligt min mening ligga i alla parters intresse att denna typ av frågor bereds av en så brett sammansatt parlamentarisk utredning som är möjligt.

3. Rätt till s. k. dataundantag

av Karin Ahrland (fp).

Jag medger att sådant dataundantag som föreslås i motion 1983/84:2133 skulle kunna vara av värde från integritetssynpunkt. Jag befarar emellertid att en regel av denna innebörd skulle medföra risker för att olika vårdbehövande behandlades olika, beroende på vederbörandes egen insikt. Jag instämmer i utskottets farhågor för att man, om man införde en sådan regel,

skulle kunna onödigt komplicera rutinerna och att därmed för den enskilde negativa effekter skulle kunna inträda. Jag har därför stannat för att följa utskottet i denna fråga.

4. Ansvaret för att ADB-frågorna följs och bevakas inom den offentliga sektorn

av Anders Björck, Gunnar Biörck i Värmdö, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m).

Utskottets uttalande i föreliggande frågor innebär att utskottet vidhåller den inställning som riksdagen gav uttryck för 1982. Detta är tillfredsställande men vi känner oss föranlåtna att understryka vikten av att regeringen övervakar att riksdagens intentioner verkligen följs.

I den mån datainspektionen skulle behöva ytterligare resurser för att kunna fullgöra sin del av ansvaret förutsätter vi att fördelningen av de resurser som står till förfogande för ändamålet blir föremål för regeringens överväganden.